

بررسی عوامل موثر بر به بهره برداری نرسیدن صنایع تبدیلی و تکمیلی در استان زنجان

سویل حاتمی فرد

عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ابهر، گروه اقتصاد کشاورزی، ابهر، ایران.
(تاریخ دریافت: ۸۹/۱۲/۹ - تاریخ تصویب: ۹۰/۲/۲۱)

چکیده

صنایع تبدیلی و تکمیلی در جهت کمک به کاهش ضایعات محصولات کشاورزی، افزایش ارزش افزوده، افزایش بهره وری بخش کشاورزی، ایجاد اشتغال پایدار، کمک به افزایش صادرات غیر نفتی، دستیابی به امنیت غذایی و به طور کلی توسعه پایدار بخش کشاورزی نقش و تأثیر بسیاری دارند. در این تحقیق با استفاده از آمار و اطلاعات برای کلیه ۲۰ واحدی که در دوره زمانی ۱۳۷۹ الی ۱۳۸۷ برای تولید در بخش صنایع تبدیلی و تکمیلی در استان زنجان مجوز اخذ نموده‌اند و به بهره‌برداری نرسیده‌اند، جمع‌آوری شده، دلایل به بهره برداری نرسیدن این واحدها مورد بررسی قرار گرفته است. کشش مربوط به هریک از این متغیرها برآورد شده و میزان اثر هریک تعیین گردید. یافته‌های مطالعه نشان داد متغیرهایی نظیر عدم تخصیص بموقع اعتبارات، عدم تامین ارز مورد نیاز، نبود نیروهای متخصص، نرخ بالای تورم و عدم تامین تجهیزات مورد نیاز باعث به بهره برداری نرسیدن طرح‌ها در استان بوده است.

واژه‌های کلیدی: صنایع تبدیلی و تکمیلی، علل اقتصادی، پیشرفت فیزیکی، استان زنجان

مقدمه

به استقلال در زمینه کشاورزی تنها افزایش تولید نیست، بلکه باید با برنامه‌ریزی درست از محصول تولید شده به بهترین وجه ممکن استفاده کرد. با بهبود روش‌های تبدیلی و تکمیلی، بسته بندی و توزیع مواد غذایی می‌توان از هدر رفتن میلیونها تن محصول در زنجیره تولید از مزرعه یا باغ تا رسیدن به دست مصرف کننده جلوگیری کرد و به این ترتیب ضمن بالا بردن درآمد ملی، در راستای تامین نیازهای تغذیه ای جامعه گام موثری برداشت (Shahidi & Sadegi, 2009).

امروزه جهان در حالی وارد هزاره سوم شده است که اگرچه مقدار تولید مواد غذایی در جهان افزایش یافته و

امروزه یکی از مسایل اساسی جوامع بشری تامین نیازهای غذایی افراد آن جامعه است. با توجه به روند رو به افزایش جمعیت جهان و محدود بودن امکانات تولید مواد غذایی این مسئله روز به روز ابعاد گسترده‌تری به خود می‌گیرد. از این رو توسعه کشاورزی که زیر بنای اصلی تامین غذای جوامع بشری است در راس برنامه‌ریزی اکثر کشورهای جهان قرار دارد. اگرچه در ایران تلاش‌های گسترده ای در سالهای اخیر در زمینه احیای کشاورزی انجام گرفته و از آن به عنوان محور استقلال یاد شده است، با در نظر داشتن میزان بالای ضایعات مشخص می‌شود که راه حل موجود در رسیدن

کشاورزی و اشتغال صورت گرفته است، (2007) Taherkhani, Mazhari & Yazdani (2005), Rezaei (2007), Kachru (2006), Shehrawat (2006) و اما مروری بر مطالعات انجام شده نشان می دهد که مطالعه و پژوهشی که به بررسی علل عدم بهره برداری رسیدن صنایع تبدیلی و تکمیلی پرداخته باشد به ویژه در کشور ایران وجود ندارد.

آمار های موجود نشان می دهند که از بین حدود ۱۸۳ مجوز صادر شده در استان زنجان در بخش صنایع تبدیلی و تکمیلی تنها حدود ۴۰ بنگاه به بهره برداری رسیده است. به عبارتی نرخ به بهره برداری رسیدن صنایع تبدیلی و تکمیلی استان زنجان حدود ۲۲ درصد بوده است، که این میزان با توجه به میانگین کشور و میانگین بسیاری از استان ها اندک است (Ministry of Jihad-Agriculture 2008).

نا تمام ماندن پروژه های تولیدی بخش خصوصی تأثیر منفی بر رشد اقتصادی و اشتغال استان گذاشته و از طرفی موجبات رکود و عدم گرایش سرمایه گذاران جدید برای اجرای طرح های تولیدی در استان را فراهم آورده است. از این رو هدف از این پژوهش نیز بررسی و مطالعه عوامل مؤثر بر بهره برداری نرسیدن بنگاه های تولیدی مذکور می باشد تا با استفاده از نتایج حاصل بتوان جهت اصلاح مسیر توسعه این بخش مهم اقتصادی و رفع مشکلات پیش رو و ارتقای موقعیت آن به ویژه در استان زنجان راهکارهای مناسبی ارائه نمود.

مواد و روش ها

داده های این پژوهش از طریق مطالعه کتابخانه ای و با تکمیل پرسشنامه از واحدهای نمونه که مجوز احداث صنایع جانبی را اخذ نموده ولی تاکنون به دلایل مختلف به مرحله بهره برداری نرسیده اند جمع آوری شده است. جامعه آماری این پژوهش کلیه ۲۰ واحدی می باشند که در دوره زمانی ۱۳۷۹ الی ۱۳۸۷ برای تولید در بخش صنایع تبدیلی و تکمیلی در استان زنجان مجوز اخذ نموده اند و به بهره برداری نرسیده اند. برای این ابتدا به بررسی ماتریس همبستگی بین متغیرهای مورد بررسی پرداخته می شود. در بسیاری از موارد مطالعات تحقیقاتی به دنبال

منابع پایدار کشاورزی و امکانات تولید کشورهای در حال توسعه نیز ظرفیت های بالقوه ای به مراتب فراتر از توان به کار گرفته را دارند، ولی هنوز بسیاری از کشورها در واقعیت یافتن سه اصل اساسی امنیت غذایی یعنی فراهم بودن غذای کافی برای جمعیت موجود، تامین غذا و وجود آن در هر زمانی در بازار مصرف و قابل دسترس بودن آن با چالش های عمده مواجه اند.

از آن جا که یکی از مقولات اساسی که می تواند زمینه ساز تحقق این اصول و در نهایت تامین امنیت غذایی باشد صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی به ویژه صنایع غذایی می باشد لذا ایجاد، توسعه و حمایت از این گونه صنایع ضمن جلوگیری از ضایعات محصولات کشاورزی با توجه به فسادپذیری و محدود بودن زمان ماندگاری آنها، نقش موثر و تعیین کننده ای در افزایش ارزش افزوده محصولات کشاورزی و حل معضلات مربوط به مازاد تولید، به عنوان یک اصل مهم در بخش کشاورزی دارد (Paknejad 2005). با وجود این، موضوع صنایع تبدیلی و تکمیلی علیرغم اهمیت آن، در ایران مقوله نسبتاً جدیدی است که هنوز آنگونه که شایسته بخش کشاورزی و اقتصاد ملی است مورد حمایت و هدایت قرار نگرفته است (Noori & Nilipoor-Tabatabaei 2007).

صنایع روستایی جدا از توان اشتغال زایی بالایی که دارند می توانند با صرف سرمایه گذاری های کمتر در حل مسایل نابرابری و فقر، توزیع درآمد و امکانات، مهاجرت، تمرکز و بوروکراسی اداری، امنیت ملی، آمایش سرزمین، رشد بیش از حد جمعیت شهرها و آلودگی آن بسیار مؤثر باشند. صنایع روستایی و صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی به علت نیاز به سرمایه گذاری کمتر در مقایسه با صنایع بزرگ، وجود مواد اولیه آن در مناطق روستایی، هزینه تولید نسبتاً مناسب، نیاز کمتر به ارز خارجی و توان ارز آوری و افزایش صادرات محصولات تولیدی کشاورزی با امکان استفاده از منابع و امکانات موجود در مناطق روستایی، افزایش بهره وری و ارزش افزایی تولید بخش کشاورزی می تواند نقش مهمی در توسعه روستاها و کشور ایفا نماید (Nikoogoftar- Zarif, 2003). مطالعات متعددی در زمینه صنایع روستایی و نقش آنها در توسعه بخش

خصیصه‌های زیر بنایی یک مجموعه از داده‌ها انجام می‌شود. این روش می‌تواند بر دو نوع اکتشافی^۲ یا تاییدی^۳ انجام شود. در تحلیل عامل اکتشافی محقق درباره تعداد عاملهای خصیصه فرضیه‌ای ندارد؛ در صورتی که برای روش تاییدی فرضیه ارائه می‌شود.

در ادامه به این منظور ابتدا معادله رگرسیونی بین درصد پیشرفت فیزیکی طرح و عوامل موثر بر آن توسط بسته نرم‌افزاری Shazam برآورد گردید. رابطه مورد نظر بصورت زیر بوده است:

(۲)

$$Y = f\left(\sum_{i=1}^n \alpha_i X_i\right)$$

$$\Rightarrow Y = \alpha_0 + \alpha_1 dT + \alpha_2 K_u + \alpha_3 I + \alpha_4 R_K + \alpha_5 K_t + \alpha_6 M + \alpha_7 A + \alpha_8 L + \alpha_9 S$$

که در آن Y ، درصد پیشرفت فیزیکی طرح، α_i ضرایب مدل، X_i بردار متغیرهای توضیحی است. بردار متغیرهای توضیحی در این الگو عبارت از اختلاف تسهیلات دریافتی از مصوب (dT)، سرمایه مورد نیاز برای اتمام طرح (K_u)، سرمایه‌گذاری انجام شده (I)، سهم آورده مجریان از سرمایه کل (R_K)، کل سرمایه پیش بینی شده (K_t)، نوع مالکیت (M)، مساحت ساختمان (A)، اندازه زمین (L) و تاریخ مجوز (S) می‌باشند. همچنین در ادامه رتبه‌بندی بین علل توقف طرح‌ها و علل انتخاب استان زنجان توسط مجریان طرح‌ها انجام شده و ماتریس ضرایب همبستگی بین علل مورد نظر توسط بسته نرم‌افزاری SPSS برآورد شده و تحلیل لازم در متن نتایج ارائه گردید.

نتایج و بحث

در ابتدای نتایج به بررسی اجمالی متغیرهای مورد بررسی در مطالعه پرداخته می‌شود. با توجه به نتایج ارائه شده در جدول (۱)، بیشترین انحراف معیار مربوط به متغیر تسهیلات مصوب می‌باشد. شاخص انحراف معیار بیانگر میزان نوسان متغیر و بطور کلی معیاری از ریسک است. اما شاخص مورد نظر برای متغیرهایی که میانگین یکسانی ندارند قابل مقایسه نمی‌باشد. همانگونه که ضریب پراکنش نشان می‌دهد، متغیر تسهیلات

بررسی رابطه دو متغیر تصادفی می‌باشد که هیچ کدام را نمی‌توان به عنوان علت برای دیگری انتخاب کرد. در اصل برای بررسی میزان هماهنگی میان دو متغیر باید به دنبال شاخص‌هایی بود که دو ویژگی زیر را داشته باشند:

۱- به واحد دو جامعه وابسته نباشد.

۲- کراندار باشد.

مجموعه اطلاعات (داده‌های) موجود در انجام یک آزمون همبستگی که شامل اندازه‌های بدست آمده از دو متغیر X و Y می‌باشند را می‌توان به صورت یک نمونه تصادفی دو متغیره (X_n, Y_n) تا (X_1, Y_1) بیان کرد. مطالعه رابطه بین متغیرها به وسیله تحلیل همبستگی^۱ انجام می‌شود که بیانگر وجود یک رابطه خطی بین دو متغیر می‌باشد. رابطه ضریب همبستگی به صورت زیر می‌باشد (Nofaresti 2008):

$$r = \frac{Cov(X, Y)}{S_x S_y} = \frac{\sum \sum x_i y_i - n \bar{x} \bar{y}}{S_x S_y} \quad (1)$$

با توجه به مقدار r در حالت‌های مختلف تفسیرهای گوناگونی از رابطه X و Y وجود خواهد داشت. حالت‌های مختلف برای r عبارت از موارد زیر است:

۱- حالت $r=1$: همبستگی کامل و مستقیم است.

با افزایش مقدار X مقدار Y به طور قطعی زیاد می‌شود.

۲- به حالت $r=-1$: در این حالت همبستگی را

کامل و معکوس گوئیم. با افزایش مقدار X مقدار Y کاهش می‌یابد.

۳- حالت r بزرگتر از منفی یک و کوچکتر از صفر:

همبستگی ناقص و معکوس است. با افزایش مقدار X مقدار Y به طور نسبی کاهش می‌یابد.

۴- حالت r بزرگتر از صفر و کوچکتر از یک:

همبستگی ناقص و مستقیم است. با افزایش مقدار X مقدار Y به طور نسبی افزایش می‌یابد.

۵- در حالت $r=0$: رابطه خطی وجود ندارد (به

طور مثال رابطه ممکن است از نوع درجه دو باشد)، همچنین شیب خط صفر می‌باشد.

ماتریس همبستگی

ماتریس همبستگی از نوع تحلیل عاملی با هدف تبیین تغییرات متغیرها در عاملهای محدودتر یا تعیین

دریافتی بیشترین ریسک را برای واحدهای تولیدی مورد نظر داشته است. پس از آن بیشترین ضریب پراکنش مربوط به متغیر اندازه زمین و مساحت ساختمان می‌باشد.

جدول ۱- بررسی متغیرهای اقتصادی مورد بررسی

متغیرها	میانگین	حداقل	حداکثر	انحراف معیار	ضریب پراکنش
تسهیلات دریافتی (میلیون ریال)	۱۱۹۲/۵	.	۲۲۰۰۰	۴۹۱۱/۴۳	۴/۱۲
تسهیلات مصوب (میلیون ریال)	۳۶۶۵	.	۲۵۰۰۰	۷۵۲۴/۴۴	۲/۰۵
سرمایه مورد نیاز برای اتمام طرح (میلیون ریال)	۹۱۳۷/۵	.	۷۵۰۰۰	۱۶۷۰۵/۳۶	۱/۸۳
سرمایه گذاری انجام شده (میلیون ریال)	۳۱۱۰	.	۳۰۰۰۰	۶۶۵۸/۲۷	۲/۱۴
سهم مجریان از سرمایه کل (درصد)	۳۹/۰۵	۱۰	۱۰۰	۲۳/۰۳	۰/۵۹
کل سرمایه پیش بینی شده (میلیون ریال)	۱۳۷۱۰	۱۰۰۰	۸۰۰۰۰	۱۷۷۶۴/۵۷	۱/۳۰
نوع مالکیت*	۱/۳۵	۱	۳	۰/۶۷	۰/۵۰
مساحت ساختمان (متر مربع)	۱۸۰۱۸/۴۵	۶۸۹	۲۲۰۰۰۰	۴۸۶۶۹/۸۳	۲/۷۰
اندازه زمین (متر مربع)	۱۵۷۴۵	۴۰۰	۲۰۰۰۰۰	۴۴۴۶۱	۲/۸۲

مأخذ: یافته‌های تحقیق

* نوع مالکیت با اعداد ۱، ۲ و ۳، نشان داده شده که به ترتیب بیانگر مالکیت خصوصی، اشتراکی و تعاونی می‌باشد.

نظر، مثبت و معنی‌دار در سطح یک درصد بوده است. این نتیجه بیانگر آن است که چنانچه مدیران در میزان سرمایه‌گذاری انجام گرفته سهم بیشتری داشته باشند، پیشرفت فیزیکی طرح نیز بهبود خواهد یافت. طبق آماره کشش آرایه شده، با افزایش یک درصدی سهم مجریان از سرمایه کل، درصد پیشرفت فیزیکی طرح ۰/۲۷ درصد افزایش خواهد یافت.

کل سرمایه پیش بینی شده از سوی مدیران طرح اثر مثبت و معنی‌داری در سطح یک درصد بر درصد پیشرفت فیزیکی طرح‌های مورد نظر خواهد داشت. بطوریکه با افزایش یک درصدی این سرمایه پیش بینی شده، درصد پیشرفت فیزیکی طرح به میزان ۰/۲۸ درصد افزایش خواهد یافت.

اثر نوع مالکیت نشان می‌دهد که چنانچه مالکیت خصوصی بنگاه‌ها به مالکیت مشارکتی و بویژه تعاونی تغییر یابند، آنگاه درصد پیشرفت فیزیکی طرح بهبود خواهد یافت. این نتیجه در سطح یک درصد معنی‌دار می‌باشد. لازم به توضیح است که به منظور تعیین اثر نوع مالکیت‌ها در رگرسیون تخمینی، مالکیت خصوصی، مشارکتی و تعاونی به ترتیب با اعداد یک، دو و سه وارد الگو شده‌اند.

نتایج این مطالعه نشان داد که چنانچه مساحت ساختمان مورد نیاز برای طرح بیشتر باشد، درصد

باتوجه به جدول (۲) متغیر اختلاف تسهیلات دریافتی از میزان تسهیلات مصوب، رابطه معکوس و معنی‌داری در سطح یک درصد با درصد پیشرفت فیزیکی صنایع تکمیلی و تبدیلی استان زنجان داشته است. باتوجه به این نتایج با افزایش یک درصدی در میزان اختلاف تسهیلات دریافتی از تسهیلات مصوب، پیشرفت فیزیکی احداث صنایع به اندازه ۰/۱۰۳ درصد کاهش می‌یابد.

همچنین، با افزایش سرمایه مورد نیاز برای اتمام طرح، پیشرفت فیزیکی طرح کاهش خواهد یافت. این رابطه در سطح یک درصد معنی‌دار می‌باشد. همانگونه که از برآورد میزان کشش در مورد این متغیر مشخص است، با افزایش یک درصدی در سرمایه مورد نیاز برای اتمام طرح، پیشرفت فیزیکی طرح به اندازه ۰/۲۶۵ درصد کاهش خواهد یافت.

میزان سرمایه گذاری انجام شده با درصد پیشرفت فیزیکی طرح رابطه مثبت و معنی‌داری در سطح یک درصد داشته است. همانگونه که از جدول مورد نظر مشخص است، با افزایش یک درصد در میزان سرمایه‌گذاری انجام شده، طرح مورد نظر به اندازه ۱/۲۵۴ درصد پیشرفت خواهد داشت.

اثر سهم مجریان از سرمایه کل مطابق جدول مورد

مجوز گرفته‌اند نسبت به طرح‌های پیشین با اینکه درصد پیشرفت فیزیکی بیشتری داشته‌اند اما بازهم تعطیل شده‌اند.

نتایج مربوط به آماره ضریب تعیین (R^2)، بیانگر آن است که در الگوی برآورد شده، متغیرهای مستقل استفاده شده، حدود ۷۹ درصد متغیر وابسته را بخوبی توضیح داده‌اند. آماره آزمون ناهمسانی گلچسر و آرچ، نیز بیانگر عدم وجود ناهمسانی واریانس در الگوی برآوردی بوده و در نهایت آماره دوربین واتسن نیز عدم وجود خودهمبستگی را در الگوی مورد نظر نشان می‌دهد. هرچند که به دلیل ماهیت مقطعی بودن داده‌ها، وجود یا عدم وجود خودهمبستگی چندان حائز اهمیت نمی‌باشد.

پیشرفت فیزیکی طرح کاهش خواهد یافت. این اثر در سطح ده درصد معنی‌دار بوده و آماره کشش در این مورد بیانگر آن است که با افزایش یک درصدی در میزان این مساحت، درصد پیشرفت فیزیکی طرح به میزان ۰/۰۰۵ درصد کاهش خواهد یافت.

اثر متغیر اندازه زمین نیز تأییدکننده نتایج مساحت ساختمان می‌باشد. بطوریکه این اثر نیز در سطح پنج درصد معنی‌دار بوده و بیانگر آن است که با افزایش یک درصدی در میزان مساحت زمین مورد نیاز طرح، درصد پیشرفت فیزیکی طرح به اندازه ۰/۰۸۸ درصد کاهش می‌یابد.

در نهایت تاریخ دریافت مجوز برای طرح‌های مورد نظر نشان می‌دهد که طرح‌هایی که در سال‌های اخیر

جدول ۲- الگوی برآوردی درصد پیشرفت فیزیکی طرح‌ها

متغیرها	ضریب برآورد شده	آماره t	کشش در میانگین
اختلاف تسهیلات دریافتی از مصوب	۰/۰۰۱***	-۲/۹۵۵	-۰/۱۰۳
سرمایه مورد نیاز برای اتمام طرح	-۰/۰۰۰۸***	-۵/۴۶۲	-۰/۲۶۵
سرمایه گذاری انجام شده	۰/۰۱۱***	۷/۱۹۰	۱/۲۵۴
سهم مجریان از سرمایه کل	-۰/۱۸۶***	۲/۷۵۱	۰/۲۷۰
کل سرمایه پیش بینی شده	۰/۰۰۰۵***	۴/۲۶۳	۰/۲۸۰
نوع مالکیت	۱/۱۴۵***	۳/۱۴۲	۰/۵۷۷
مساحت ساختمان	-۰/۰۰۰۱*	-۱/۷۴۳	-۰/۰۰۵
اندازه زمین	-۰/۰۰۰۱۵**	-۱/۹۱۷	-۰/۰۸۸
تاریخ مجوز	۶/۱۲۲***	۴/۸۶۱	۱۹/۵۰۹
ضریب ثابت	-۵۴۷/۳۶***	-۴/۹۷۶	---

R-SQUARE BETWEEN OBSERVED AND PREDICTED = 0.7889

DURBIN-WATSON = 2.440

ABS(E) ON X (GLEJSE) TEST: 10.912 P-VALUE=0.282

E**2 ON LAG(E**2) ARCH TEST: 0.000 P-VALUE= 0.989

مأخذ: یافته‌های تحقیق ***، **، * و * به ترتیب معنی‌داری در سطوح ۰.۱، ۰.۵ و ۱۰ درصد

- در ادامه علل و عوامل توقف طرح‌های مورد نظر از دیدگاه مالکین آنها مورد بررسی قرار گرفت. هر یک از علل به انجام نرسیدن طرح‌ها با نماد X_1 تا X_{22} نشان داده شده‌اند. این ۲۲ علت به شرح زیر می‌باشند:
- ۱- امکان سنجی نامناسب فنی، مالی و اقتصادی طرح
 - ۲- ناکافی بودن سرمایه اولیه مجری برای اجرای طرح
 - ۳- ناکافی بودن تسهیلات مصوب بانکی
 - ۴- تأخیر در تأمین اعتبار مصوب توسط بانک
 - ۵- مشکل تأمین وثیقه مورد نیاز بانک برای دریافت تسهیلات
 - ۶- مشکل تأمین ارز مورد نیاز
 - ۷- مشکل تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات مورد نیاز
 - ۸- مشکل تأمین تأسیسات مورد نیاز
 - ۹- مشکل بازار و فروش محصولات پیش بینی شده
 - ۱۰- افزایش هزینه‌های اجرای طرح
 - ۱۱- تغییر در سیاست‌های اقتصادی کشور
 - ۱۲- نگرانی از شرایط سیاسی کشور و تأثیر آن در استان
 - ۱۳- ناکافی بودن خدمات مشاوره‌ای مختلف

همانگونه که از جدول (۳) مشخص است، حدود ۷۵ درصد از مدیران علت اصلی عدم اجرای طرح‌های مورد نظر را علت ۶ (مشکل تأمین ارز مورد نیاز) و ۷۰ درصد نیز علت ۷ (مشکل تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات مورد نیاز) را بیان کرده‌اند. در واقع این دو علت به لحاظ رتبه بندی، بالاترین رتبه را در طبقه‌بندی علل عدم اجرای طرح‌های مورد نظر داشته‌اند. رتبه سایر علت‌های بیان شده نیز در جدول (۳) نشان داده شده است.

- ۱۴- افزایش تعداد واحدهای تولیدی مشابه
- ۱۵- از بین رفتن توجیه اقتصادی طرح
- ۱۶- عدم وجود نیروهای متخصص و ماهر
- ۱۷- بعد مسافت محل اجرای طرح با محل اقامت مجری
- ۱۸- عدم همکاری سازمان‌ها و ارگان‌های ذیربط
- ۱۹- تکنولوژی نامناسب پیش بینی شده در طرح
- ۲۰- مشکل تأمین مواد اولیه
- ۲۱- تغییرات در قوانین و مقررات مرتبط با طرح
- ۲۲- اختلاف بین شرکا

جدول ۳- بررسی اهمیت هر یک از علل به انجام نرسیدن طرح‌ها

متغیرها	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14	X15	X16	X17	X18	X19	X20	X21	X22
تعداد	۱۳	۸	۸	۵	۱۰	۱۵	۱۴	۱۱	۹	۷	۶	۹	۸	۷	۹	۷	۱۱	۲	۱۲	۹	۱۱	۱۱
درصد	۶۵	۴۰	۴۰	۲۵	۵۰	۷۵	۷۰	۵۵	۴۵	۳۵	۳۰	۴۵	۴۰	۳۵	۴۵	۳۵	۵۵	۱۰	۶۰	۴۵	۵۵	۵۵
رتبه	۳	۸	۸	۱۱	۶	۱	۲	۵	۷	۹	۱۰	۷	۸	۹	۷	۹	۵	۱۲	۴	۷	۵	۵

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۴- تحلیل ماتریس همبستگی علل به انجام نرسیدن طرح‌ها

متغیر	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14	X15	X16	X17	X18	X19	X20	X21	X22
X1	1,0																					
X2	0,5	1,0																				
X3	-0,1	0,5	1,0																			
X4	0,0	0,2	0,5	1,0																		
X5	0,0	0,2	0,3	0,5	1,0																	
X6	0,6	0,5	-0,1	0,2	0,1	1,0																
X7	0,7	0,5	0,0	0,0	0,0	0,4	1,0															
X8	-0,1	-0,1	-0,2	-0,4	-0,2	0,0	0,3	1,0														
X9	0,6	0,4	0,0	0,0	0,0	0,5	0,5	0,0	1,0													
X10	0,4	0,2	0,1	0,3	0,4	0,3	0,2	0,3	0,3	1,0												
X11	0,2	0,2	0,2	0,5	0,1	0,6	0,0	-0,4	0,0	0,3	1,0											
X12	0,2	0,0	0,4	0,4	0,0	0,4	0,0	-0,1	0,0	0,6	0,6	1,0										
X13	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	0,2	-0,2	0,0	0,2	0,2	-0,2	-0,3	-0,4	1,0									
X14	0,5	0,2	0,0	-0,1	0,0	0,2	0,0	0,7	0,3	0,1	0,7	0,2	0,3	1,0								
X15	0,3	0,0	0,0	0,0	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	1,0							
X16	0,0	0,0	0,6	0,6	0,1	0,5	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0	1,0						
X17	-0,2	0,0	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3	-0,1	-0,1	0,3	0,2	0,0	-0,1	-0,1	0,0	0,0	1,0					
X18	-0,6	-0,1	0,4	-0,1	0,0	-0,3	-0,3	0,2	0,2	-0,3	0,2	0,2	-0,3	-0,3	0,2	0,4	0,0	1,0				
X19	-0,1	-0,2	-0,2	-0,1	0,1	0,0	0,0	0,4	0,0	-0,2	0,4	0,0	0,0	0,1	0,4	0,0	0,0	0,0	1,0			
X20	0,3	-0,2	-0,3	-0,3	0,0	0,4	0,2	-0,1	-0,2	0,4	0,4	0,0	0,2	-0,1	0,6	0,5	0,2	0,3	0,0	1,0		
X21	0,0	-0,3	0,0	-0,2	0,4	0,4	0,1	0,2	-0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	-0,1	0,3	0,4	0,1	0,3	0,0	0,2	1,0	
X22	-0,1	-0,2	-0,5	-0,3	0,0	-0,4	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0	-0,2	-0,2	0,3	-0,1	-0,3	-0,3	0,3	0,3	0,2	0,5

مأخذ: یافته‌های تحقیق

واحدهای تولیدی معمولاً چنانچه مشکل ۱ را داشته باشند به مشکل ۷ نیز دچار خواهند بود. به عبارت دیگر چنانچه یک واحد تولیدی امکان سنجی فنی، مالی و اقتصادی نامناسبی داشته باشد، معمولاً قادر نخواهد بود که ماشین‌آلات و تجهیزات خود را بخوبی و بدرستی

همچنین همانگونه که از جدول (۴) مشخص است، نتایج تحلیل همبستگی علل بیان شده برای عدم اجرای طرح‌های مورد نظر نشان می‌دهد که بیشترین همبستگی بین علت‌های ۷ و ۱ و همچنین بین علت‌های ۱۴ و ۷ می‌باشد. این امر بیانگر آن است که

انتخاب استان زنجان باشند، به بازار فروش مناسبی دسترسی نخواهند داشت. عکس این نتایج نیز برقرار خواهد بود. به عنوان مثال در همین مورد، چنانچه مدیری استان را به دلیل اینکه بازار فروش مناسبی است انتخاب کرده باشد، در تأمین مواد اولیه خود در استان دچار مشکل بوده است.

جدول ۵- بررسی اهمیت هر یک از علل انتخاب استان زنجان

برای اجرای طرح

متغیرها	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6	Y7
تعداد	۱۵	۱	۰	۱	۱	۲	۳
درصد	۷۵	۵	۰	۵	۵	۱۰	۱۵
رتبه	۱	۴	۵	۴	۴	۳	۲

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۶- تحلیل ماتریس همبستگی علل انتخاب استان

زنجان برای طرح های مورد نظر

Variable	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6	Y7
Y1	1,00						
Y2	0,12	1,00					
Y3	0,01	0,33	1,00				
Y4	-0,61	-0,21	0,06	1,00			
Y5	-0,14	-0,12	-0,23	-0,39	1,00		
Y6	-0,18	-0,41	-0,70	-0,14	0,32	1,00	
Y7	-0,39	-0,56	-0,24	0,09	0,14	0,17	1,00

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

باتوجه به نتایج این پژوهش، چنانچه اختلاف تسهیلات پرداختی از مصوب کاهش یابد، درصد پیشرفت فیزیکی طرح بهبود خواهد یافت. در این راستا اگر عملکرد بانکها و تسهیل فرآیند اعطای تسهیلات بهبود یابد، امکان عدم اجرای طرح‌های یاد شده کاهش خواهد یافت و می‌توان به ادامه فعالیت و اجرای طرح‌های فوق امیدوار بود. در این راستا بویژه کاهش هزینه‌های بوروکراسی بانکی و تقلیل هزینه‌های مبادله بانکی اثر قابل توجهی در بهبود آرایه تسهیلات بانکی خواهد داشت.

براساس نتایج مطالعه، افزایش سرمایه مورد نیاز برای انجام طرح احتمال عدم اجرای آنرا کاهش خواهد داد. در این راستا، حمایت از بنگاه‌های کوچک‌تر می‌تواند

تأمین نماید.

همچنین در مورد علت‌های ۷ و ۱۴، اگر واحدهای تولیدی مشابه افزایش یابند، بنگاه معمولاً با مشکل نامناسب بودن امکان سنجی فنی، مالی و اقتصادی مواجه خواهد بود. به عبارتی در حالت تعدد واحدهای تولیدی مشابه بنگاه توان و دقت کمتری برای بررسی دقیق و مناسب امکان سنجی فنی و مالی طرح خواهد داشت. چرا که در این حالت لازم است تا کلیه اثرات خارجی ناشی از تعدد بنگاه‌ها را نیز در نظر بگیرد و امکان سنجی فنی و مالی با در نظر گرفتن فعالیت سایر رقبا مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد که بسیاری از بنگاه‌ها فاقد این نوع امکان سنجی می‌باشند. سایر روابط همبستگی نیز در جدول مورد نظر گزارش شده است.

در قسمت بعدی علل انتخاب استان زنجان جهت اجرای طرح مورد بررسی قرار می‌گیرد. براین اساس علل زیر برای انتخاب استان به شرح زیر از مدیران طرح پرسیده و اولویت بندی شد:

- ۱- سهولت تأمین مواد اولیه در استان
 - ۲- امکان تأمین منابع مالی در استان
 - ۳- وجود نیروهای متخصص و ماهر در استان
 - ۴- بازار فروش مناسب در استان
 - ۵- تأمین محل مناسب اجرای طرح در استان
 - ۶- محل اقامت مجریان طرح در استان
 - ۷- موقعیت مکانی و جغرافیایی استان به لحاظ دسترسی به راه‌های اصلی و همجواری با سایر استان‌ها
- علل فوق به ترتیب با نماد Y_1 تا Y_7 در جدول (۵) نشان داده شده است. در این جدول مشخص است که مهمترین علت برای انتخاب استان زنجان برای اجرای طرح‌های مورد نظر سهولت تأمین مواد اولیه در استان بوده است. از طرفی وجود نیروهای متخصص و ماهر در استان کمترین جاذبه را برای مدیران طرح داشته است. رتبه سایر علل نیز در جدول مورد نظر نشان داده شده است. همانگونه که در جدول (۶) نیز مشخص است، ماتریس همبستگی برای علت انتخاب استان زنجان برای اجرای طرح‌های مورد نظر برآورد شده است. با توجه به این جدول بیشترین ضریب همبستگی مربوط به علت ۶ و ۳ می‌باشد. همچنین بین علت‌های ۴ و ۱ نیز ارتباط منفی قابل توجهی برقرار است، در نتیجه چنانچه مدیران واحدها به دنبال سهولت تأمین مواد اولیه به عنوان معیار

احتمال نیمه تمام ماندن این طرح‌ها را کاهش دهد. همچنین کاهش هزینه‌های غیرضروری و تقلیل سرمایه‌های مورد نیاز برای بنگاه‌های بزرگتر نیز احتمال عدم اجرای این طرح‌ها را کاهش خواهد داد.

افزایش سرمایه‌گذاری انجام شده نیز به پیشرفت فیزیکی طرح خواهد انجامید. لذا جذب سرمایه‌های مورد نیاز توسط بنگاه‌های مورد نظر ضروری خواهد بود. براین اساس جذب سهامداران و استفاده بهینه از منابع مالی نظیر تسهیلات بانکی اثر قابل توجهی بر پیشرفت مناسب فیزیکی طرح خواهد داشت.

براساس نتایج مورد نظر، سهم مجریان از سرمایه‌گذاری انجام شده نیز در پیشرفت فیزیکی طرح مؤثر می‌باشد. لذا چنانچه سهامداران عمده طرح به عنوان مجریان اصلی طرح مسئولیت را به عهده گرفته و به افزایش سهم خود از سرمایه‌گذاری کل پرداخته و در نتیجه سهم سرمایه قرضی نظیر تسهیلات بانکی را کاهش دهند، طرح‌های مورد نظر پیشرفت فیزیکی مناسبتری خواهند داشت.

کل سرمایه پیش بینی شده توسط مجریان طرح به پیشرفت مناسب طرح خواهد انجامید. در این راستا چنانچه پیش از اجرای طرح پیش بینی مناسبی از میزان سرمایه موجود به عمل آید، در مرحله اجرای طرح آمادگی برای سرمایه‌گذاری مناسب و بویژه هزینه‌های پیش بینی نشده ایجاد خواهد شد.

اثر نوع مالکیت در نتایج بیانگر آن است که مالکیت مشارکتی و تعاونی در پیشرفت فیزیکی طرح اثر قابل توجهی خواهد داشت. در این راستا حمایت از تشکل‌های تعاونی و مشارکتی و سیاست‌های تشویقی نظیر اعطای تسهیلات مناسب به آنها اثر قابل توجهی در اجرای

طرح‌های مورد نظر خواهد داشت.

افزایش مساحت ساختمان و اندازه زمین احتمال عدم اجرای طرح‌های فوق را افزایش داده است. این نتیجه نیز مؤید این مطلب است که حمایت از بنگاه‌های کوچک‌تر نتایج مطلوبی در پی خواهد داشت. همچنین اثر تاریخ مجوز بیانگر آن است که با اینکه طرح‌هایی که در سال‌های پیش مجوز گرفته‌اند فرصت بیشتری برای جذب سرمایه و مهیا نمودن مقدمات طرح داشته‌اند، اما در پیشرفت فیزیکی طرح نتایج نامطلوب تری داشته‌اند. لذا این نتایج بیانگر آن است که به تعویق انداختن اجرای طرح‌ها احتمال شکست آنها را افزایش خواهد داد. در این راستا به عنوان یکی از پیشنهادات مؤثر، پرداخت به موقع تسهیلات و در نتیجه اجرای به موقع این طرح‌ها اثر قابل توجهی در پیشرفت فیزیکی طرح‌های مورد نظر خواهد داشت.

براساس نتایج این مطالعه، مشکل تأمین ارز به عنوان مهمترین مسئله مجریان در عدم اجرای موفق طرح‌های مورد نظر می‌باشد. در نتیجه چنانچه تأمین ارز مورد نیاز بنگاه‌های مورد نظر تسهیل شود و ثبات قیمتی در نرخ‌های مورد نظر مشاهده گردد، مهمترین مشکل مجریان در اجرای مناسب طرح تا حدودی رفع خواهد شد. همچنین مهمترین علت انتخاب استان زنجان باتوجه به نتایج مطالعه تأمین مواد اولیه در استان بوده و وجود نیروهای متخصص و ماهر کمترین جاذبه را برای مدیران داشته است. لذا سیاست گذاری‌ها در این قسمت لازم است بر این مینا باشد که علاوه بر تأمین مواد اولیه، نیروهای متخصص نیز در استان موجود باشد تا بدین طریق پیشرفت بیشتر طرح‌های اجرایی در استان تضمین شود.

REFERENCES

- 1- Kachru R. P. (2006). Agro-Processing Industries in India: Growth, Status and Prospects, Asstt. Director General (Process Engineering), Indian Council of Agricultural Research, New Delhi.
- 2- Mazhari, M & S. Yazdani (2005). Measuring of Market Power Using New Industrial Organization Model (Case Study: Processing Industry in Khorasan Province of Iran). *Journal of Agricultural Science*. Vol. 36(1). P: 159-168. In Farsi.
- 3- Ministry of Jahad-Agriculture (2008). The office of Agricultural Processing Industry, Data and Information Centre. In Farsi.
- 4- Nikoogoftar-Zarif, N. (2003). Studying the Factors related to Productivity Improving in Rural Industry. A case study of Tehran. Published MSc Thesis. Management Faculty, University of Tehran. In Farsi.

- 5- Noferesti, M. (2008). *Statistics for Economics and Business*. First Edition. Rasa Publicatin. P: 304. In Farsi.
- 6- Noori S.H and S. N.Tabatabaei (2007). Applying Delphi Technique to order Food Processing Industry In Felavarjan, Isfahan. *Journal of Geographical Research*, Vol.39 (61). P: 161-177. In Farsi.
- 7- Paknejhad, A. (2005). Processing Industry as a Centre for Agricultural Progress. *Journal of Animal, Cultivation and Industry*, Vol. 66. P: 26-31. In Farsi.
- 8- Shehrawat, Pardeep S. (2006). Agro Processing Industries: A Challenging Entrepreneurship For Rural Development, *Journal of Asia Entrepreneurship and Sustainability*, Vol.2(3).
- 9- Rezaei, J (2007). Possibility of Establishing Processing Industry in Ilam Province, *Journal of Geographical Research*, Vol.61. P: 179-191. In Farsi.
- 10- Shahidi, F. and A. Sadegi Mahoonak (2009). Investigating the Current Situation of Food Processing Industry in Khorasan Province. *Journal of Agricultural Economics and Development*. Vol.7 (27). P: 83-100. In Farsi.
- 11- Taherkhani, M. (2007). Application of TOPSIS in Determining Regions for Establishing Food Processing Industry in Rural Area. *Quarterly Journal of Economic Research*. Vol.7(3). P: 60-71. In Farsi.

